

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa M. D.
przeciwko J. Spółce Akcyjnej w J.
o rekompensatę z tytułu utraty prawa do deputatu węglowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w G. - Ośrodka Zamiejscowego w R.
z dnia 7 listopada 2019 r., sygn. akt IX Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego
strony pozwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z 7 listopada 2019 r. oddalił apelację powoda M. D. od wyroku Sądu Rejonowego w J. z 25 czerwca 2019 r., który oddalił jego powództwo o rekompensatę z tytułu prawa do deputatu węglowego.

Powód był pracownikiem J. S.A. KWK P. Przeszedł na rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. W 2010 r. powrócił do zatrudnienia. Miał też prawo do renty. Stosunek pracy ustał 27 lutego 2017 r. i powód przeszedł na emeryturę. Jako pracownik pobierał ekwiwalent za deputat węglowy w wymiarze 8 ton rocznie. Pozwana wypowiedziała zakładowe

umowy zbiorowe ze skutkiem na 1 stycznia 2010 r. Po 1 stycznia 2015 r. zaprzestała wypłacania deputatu węglowego emerytom i rencistom.

Sąd Rejonowy oddalił powództwo, gdyż uprawnienie powoda do rekompensaty nie wynikało ze zbiegu dwóch praw do świadczenia, czyli jako rencisty i pracownika.

Sąd Okręgowy potwierdził to rozstrzygnięcie, gdyż powód otrzymywał ekwiwalent za węgiel jako pracownik, który był wyższy niż otrzymywany przez rencistów i emerytów.

Ustawa z 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla miała na celu rekompensatę i rozgraniczała osoby uprawnione, które otrzymywały deputat węglowy jako emeryci i renciści oraz osoby, które otrzymywały deputat jako pracownicy. Przepisy ustawy dotyczą niewątpliwie osób, które utraciły prawo do faktycznie pobieranego deputatu węglowego jako emeryci lub renciści. Powód jako pracownik nie otrzymywał deputatu węglowego na podstawie postanowień, które utraciły moc, nie może być zatem traktowany jako osoba uprawniona.

Powód wskazując na art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, „ponieważ:

1. W sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, a w szczególności przepisu art. 2 ust. 1 pkt 1c ustawy z dnia 23.11.2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego w związku z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 12.10.2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, a w powiązaniu z zapisami § 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników KWK P. z roku 1992 r., a więc Układu obowiązującego w zakładzie pracy powoda, a to z następujących przyczyn:
1. Intencja ustawodawcy przy przyjęciu obydwu ustaw (druga z roku 2018 r., była konsekwencją tego, że ustawodawca pominął część osób uprawnionych w regulacji z roku 2017 przez to, że nie przewidywała wszystkich możliwych stanów faktycznych, w których należałoby przyznać prawo do rekompensaty) było zrekompensowanie emerytom i rencistom utraty prawa do bezpłatnego

węgla, które wcześniej gwarantowały zakładowe umowy zbiorowe, a które utraciły swą moc przed datą wejścia w życie ustawy z roku 2017. Przyjmując przepisy obydwu ustaw, nie przewidywał ustawodawca, jak to już wyżej wskazano wszystkich możliwych stanów faktycznych, które winny dawać prawo do rekompensaty, jak również i tego jakie mogą być różnorodne zapisy Układów Zbiorowych, które stanowiły o prawie do emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla. Jednym z tych, które zrodziły wątpliwości, czy rencista wypełnia kryteria ustawowe stał się Układ Zbiorowy zakładu pracy powoda, a w powiązaniu ze stanem faktycznym, w którym ubezpieczony był uprawniony do bezpłatnego węgla.

2. Zapisy § 6 i 7 Układu Zbiorowego obowiązującego w zakładzie pracy powoda stanowią o prawie do bezpłatnego węgla dla dwóch grup uprawnionych. Zapis § 6 uprawnienie to nadaje pracownikom w wymiarze 6 ton rocznie, zaś w § 7 stanowi o tym, że uprawnienie to ale w niższym wymiarze przysługuje emerytom i rencistom oraz innym osobom, niebędącym pracownikami. To ostatnie uprawnienie należy traktować jako wyjątek od zasady, że postanowienie Układu w szczególności regulują prawa pracowników co wynika z zapisów § 1 ust. 1 Układu. Zapis § 7 ust. 1 należy zatem traktować wyłącznie jako zabezpieczenie przed tym, aby w przypadku gdy rencista podejmując zatrudnienie w granicach zachowanej zdolności do pracy u pozwanej, nie nabył z dwóch tytułów osobnych praw do bezpłatnego węgla. Gdyby powód jako rencista podjął pracę w innym zakładzie pracy to jego uprawnienie do bezpłatnego węgla jako rencisty wobec pozwanej nie zostałoby naruszone. Przy ocenie stanu faktycznego sprawy należałoby również brać pod uwagę, to w jakich okolicznościach powód podejmował po wielu latach ponownie pracę w pozwanej Spółce, a to w sytuacji gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych zakwestionował jego dalsze prawo do renty i powód w okresie dochodzenia swych praw do renty w postępowaniu sądowym pozostawał bez środków utrzymania, a praca którą podjął nie była z uwagi na ograniczoną zdolność do jej wykonywania tą samą pracą jaką wykonywał przed utratą zdolności do pracy. Status rencisty

ostatecznie został powodowi przywrócony, a powód zatrudnienie kontynuował będąc jednocześnie uprawnionym do renty”.

Pozwana wniosła o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zarzuciła brak zasadnej podstawy przedsądu. W świetle regulacji ustaw o świadczeniu rekompensacyjnym powód nie jest uprawniony do świadczenia, gdyż przepisy ustaw dotyczą tylko osób, które jako emeryci i renciści utracili prawo do deputatu węglowego. Powód otrzymywał deputat pracowniczy i dlatego nie był uprawniony do deputatu „emeryckiego”. Powód podejmując zatrudnienie po rencie (w 2010 r.) utracił prawo do deputatu jako rencista i nabył prawo do deputatu jako pracownik.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Nie spełnia się podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż przedmiotem jej zainteresowania jest tylko sam przepis prawa ze względu na kwalifikowaną potrzebę jego wykładni, wynikającą z poważnych wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Skarżący nie wskazuje poważnych wątpliwości w wykładni art. 2 ust. 1 pkt 1 c ustawy z 23 listopada 2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego oraz w wykładni art. 2 pkt 1 ustawy z 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Sedno wniosku ma sprowadzać się do zastosowania regulacji w indywidualnej sprawie skarżącego, co może być właściwe dla podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jednak skarżący nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Punktem odniesienia ma być regulacja źródła prawa do bezpłatnego węgla, a ściślej § 6 i § 7 Układu Zbiorowego obowiązującego w zakładzie pracy.

Rzecz jednak w tym, iż przedmiot sporu dotyczy świadczenia określonego w ustawie a nie w Układzie Zbiorowym. Chodzi o świadczenie rekompensacyjne,

którego dotyczą wskazane ustawy, a nie o prawo do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego.

Zgodnie z art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z 12 października 2017 r. osoba uprawniona to emeryt i rencista, mający ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, zwanej dalej "rentą", i pobierający to świadczenie, uprawnieni w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Natomiast druga ustawa, czyli z 23 listopada 2018 r., określa zasady i sposób realizacji świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym, zwanego dalej „rekompensatą”, przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego i za osobę uprawnioną uznaje m.in. osoby uprawnione w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym, którym nie wypłacono świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. c).

W świetle tych kluczowych regulacji obu ustaw, określających osobę uprawnioną, zasadnym jest stwierdzenie, że sam status rencisty nie był wystarczający do uzyskania rekompensaty, jeżeli rencista nie był uprawniony w trakcie pobierania świadczenia do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Taki warunek wynika z pierwszej ustawy i druga ustawa go nie zmienia. Tym samym krąg podmiotowy uprawnionych do rekompensaty obejmuje tylko tych rencistów, którzy pobierali deputat węglowy i go utracili, czyli nie obejmuje rencistów pozostających w zatrudnieniu (będących pracownikami) i z tego tytułu otrzymujących deputat węglowy. Skarżący był uprawniony do deputatu węglowego jako pracownik a nie jako rencista.

Dłużnikiem deputatu był pracodawca. Przysługiwał tylko jeden deputat, pracownikowi albo renciście.

Na tym tle wskazane ustawy nie zmieniają tych zasad. Stanowią regulację szczególną, choćby dlatego, że świadczenie obciąża budżet państwa. Ustawy wymagają zatem ścisłej wykładni. Treść przepisów jest jasna i dlatego można poprzestać na wykładni literalnej.

Traci zatem na znaczeniu teza wniosku, że określone w § 7 Układu Zbiorowego uprawnienie w niższym wymiarze dla emerytów i rencistów *„należy traktować jako wyjątek od zasady, że postanowienia Układu w szczególności regulują prawa pracowników”*, dlatego – *„Zapis § 7 ust. 1 należy traktować wyłącznie jako zabezpieczenie przed tym, aby w przypadku gdy rencista podejmując zatrudnienie w granicach zachowanej zdolności do pracy u pozwanej, nie nabył z dwóch tytułów osobnych praw do bezpłatnego węgla...”*.

Taka wykładani skarżącego potwierdza jedynie, że w tym samym czasie ta sama osoba nie mogła realizować jednocześnie (równolegle) uprawnienia na podstawie § 6 i § 7 Układu Zbiorowego.

Wykracza to ponad potrzebę argumentacji, gdyż tak daleko idąca wykładnia § 6 i § 7 Układu Zbiorowego nie ma znaczenia, gdyż nie zmienia regulacji obu ustaw jako źródła prawa do rekompensaty. W ustawie znaczenie ma też termin (okres zamknięty), łączący się z utratą prawa do bezpłatnego węgla przez emerytów i rencistów. W sprawie ustalono, że Umowy Zbiorowe wypowiedziano ze skutkiem na 1 stycznia 2010 r., przy czym pozwana wypłacała rencistom deputat jeszcze do końca 2014 r. Stosunek pracy powoda ustał 27 lutego 2017 r. Powód nie utracił deputatu jako rencista, gdyż był pracownikiem uprawnionym do tego świadczenia.

Ustawa ma na uwadze deputat wynikający ze statusu rencisty a nie późniejszą utratę deputatu przez pracownika. Powód nadal był zatrudniony i otrzymywał deputat jako pracownik.

Nie ma zatem zasadnych podstaw przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Z tych motywów orzeczono jako w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

